

חמש שנות ענף הבקר בחוקוק

ההזנה

העגלות הראשונות שהגיעו למשקנו הוחזקו בבניני חוות-קנפ שעל שפת הכנרת (כיום ברשות החוה לגידול בקר בטבחה — „כרי דשא“). היות ובחוקוק לא היו עדיין מים ומבנים ושם, על שפת הכנרת, עם עדר קטן ושפע של מים, לא היו בעיות: תלתן בחורף ואביב, תירס וסתוויון בקיץ ובסתיו שחת משדות הבעל. הרפתן מילא גם את תפקיד איש המספוא וה„אידיליה“ היתה שלמה. בקיץ 1949 לאחר שהסתיימה בניית דיר העגלות (שחציו הותאם להחזקת פרות חולבות) הוכן שטח שלחין של 100 ד' בחוקוק. העברנו את העדר לחצר המשק ואז הופיעו הבעיות שהחמורה בהן היתה בעיית ההזנה. בתחילה המשכנו גם בחוקוק לפי השיטה המקובלת; תלתן בחורף, תירס וסתוויון בקיץ. אך מיד התברר שאין אפשרות לקיום ענף נושא את עצמו בדרך זו. מה הם התנאים הקובעים את אופי ההזנה בחוקוק?

1. מים יקרים (כיום 80 פר' הקוב) ובכמות מצומצמת בשטחים הקרובים לרפת.

2. מים רבים וזולים בבקעת גנוסר (7 ק"מ מהרפת).

3. שטחים נרחבים של מרעה טבעי עשיר החל מינואר עד מאי כמרעה ירוק ואחרי זה עד נובמבר, כמרעה קמל.

בהתחשב בתנאים האלה ולאחר התייעצות עם מומחים שונים, סוכם שהאספקה לעדר תאורגן כדלקמן:

מרעה טבעי — לכל העדר בחודשים ינואר-מאי ולעגלות ולעגלים ממאי עד נובמבר מרעה קמל.

מרעה זרוע בבעל (עשב סודני). שטח של 2—3 ד' לראש יספק את המזון הירוק (כ"2 יח"מ ביום) לעגלות ולעגלים.

מרעה זרוע שלחין. שטח של 1 ד' לפרה יספק קציר אחד באביב (סוף מרץ) לשחת ואח"כ 2—3 יח"מ ליום ברעיה; במידה שישארו עודפים, ינוצלו ע"י הגידול.

הוחל בהקמת הענף בחוקוק בשנת 1948 עם קניית העגלות הראשונות ממושב בית יוסף. העגלות הובאו לאחר פינוי המושב עם פרוץ מלחמת השחרור. אליהן נוספו עגלות שנקנו בבית השיטה ופרות ומבכירות שניקנו אצל איכרים בקדימה, יבנאל, כפר יחזקאל, מרחביה וכ"י; ב-1951 קיבלנו משלוח של 10 עגלות אמריקאיות שקליטתן במקום לא הצליחה; בגלל קדחת ועקרות. נפסדו מהן שבע. יוצא שהעדר שלנו הוקם מפרות מעורבות בנות דור שלישי עד שישי להכלאה.

טבלה 1. התפתחות העדר בשנים תשי"א—תשט"ו (מס' הראשים בממוצע שנתי)

השנה	פרות	עגלות	9	עגלים לבשר	סה"כ ראשים
תשי"א	21.0	26.0	0.5	—	47.5
תשי"ב	26.5	25.0	1.0	—	52.5
תשי"ג	32.5	27.5	1.0	15.5	76.5
תשי"ד	32.0	31.0	0.5	40.0	103.5
תשט"ו	37.5	36.5	—	38.0	112.0

התפתחות העדר היא איטית ולמעשה רק בדרך הריבוי הטבעי. ב-4 השנים האחרונות לא קנינו בקר לחלב, אלא רק עגלים בני 4—5 חדשים לעדר הבשר. הסיבות לקצב איטי זה הן:

1. בעיות האספקה.
2. מחסור בשיכון.
3. חוסר עובדים.

הצייר לתמצית משאלתם של עובדי הענף: „הבו מספוא טוב וטעים ובשפע לבהמותינו! נברכם שמשאלתם זו תתמלא בתשט"ו, ובדרי"ת של השנה הבאה יצייר בעמוד האחרון צוות העובדים מדושן עונג, כשסביבתו רובץ עדר בריא, יפה-מראה ובלתי מיוגע משפע התנובה שהעניק למטפלו.“

רוכז ע"י א. י.

לות והעגלים רועים 8-9 שעות ביום והפרות 4-5 שעות.

לוח ההזנה במספוא גס (פרות)
 חצי ינואר עד מאי: מרעה טבעי + יחידת מזון בשחת.
 מאי עד חצי יולי: 2-3 יח"מ מרעה זרוע + 2 יח"מ שחת.
 חצי יולי עד נובמבר: 2 יח"מ מרעה + 4 יח"מ שחת.
 נובמבר עד חצי ינואר: 2-3 יח"מ ירק קצור + 3-4 יח"מ שחת.

עגלים ועגלות (מבוגרים)
 חצי ינואר עד מאי: מרעה טבעי + שחת ממין שני או קש להשבעה.
 מאי עד ספטמבר: מרעה קמל + 2 יח"מ עשב סודני + 1 יח"מ תערובת.
 ספטמבר עד נובמבר: מרעה קמל + 1 יח"מ שחת + 1 יח"מ תערובת.
 נובמבר עד חצי ינואר: 2 יח"מ שחת + 1 יח"מ תערובת וקש להשבעה.

שחת. משטחי הבעל האספסת שבבקעת גנוסר. תחמיץ שיוכן בגידולי השלחין שבבקעת גנוסר, יהיה שמור לעונת השפל במרעה הזרוע, ולראשית החורף עד בוא עונת המרעה הטבעי. סלק מספוא מבקעת גנוסר לעידוד התנובה ולהשלמת המנה העסיסית בקיץ. פרט לתחמיץ הרי זו שיטת ההזנה כיום. מחוסר מיכל או חפירה אין מכינים עדיין תחמיץ ובמקום זה משתמשים בחורף במספוא ירוק, הנקצר בשטחי האספסת ובמרעה הזרוע. להצלחה רבה הגענו בניצול המרעה הטבעי. דחיפה גדולה לכך ניתנה עם הקמת ענף גידול העגלים לבשר. עקב הגדלת יחידת העדר יכולנו להמשיך ברעייה גם עם העגלות במשך כל הקיץ. ע"י כך הפחתנו באופן ניכר את הוצאות גידול העגלות. כיום שיטת הרעייה היא: יציאה עם כל העדר בשעה שש בבוקר. בשעה תשע מפרידים את החולבות (היבשות נשארו בשדה) לחליבת צהרים. בשעה 12.30 מחזירים אותן למרעה ומצרפים אליהן את העגלים והעגלות הצעירים בני 4-5 חודשים עד לשעה 16.30; יוצא שהעג-

טבלה 2. צירופי מיני המספוא השונים (ב-%) בשנים תשי"א-תשט"ו

תש"א	תשי"ב	תשי"ג	תשי"ד	תשט"ו
27.0	25.0	14.5	8.0	10.5
14.0	14.0	17.5	24.0	19.0
—	—	2.5	7.5	12.5
—	7.0	4.0	3.5	3.0
13.0	11.0	20.5	19.0	16.0
54.0	57.0	59.0	62.0	61.0
46.0	43.0	41.0	38.0	39.0
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

קומיים שלנו נראית יוצאת דופן בגלל המגמה לנצל ככל האפשר בדרך יעילה את תנאינו המירודיים.

התנובה

אביא קודם כל את הנתונים על התפתחות התנובה הממוצעת בשנים אלה:

שנת תשט"ו היתה, כידוע, מעוטת גשמים וזה שהשפיע לרעה על המרעה הטבעי. הצמחיה התחילה לפרוח כבר בתחילת אפריל, כך שעונת הרעייה התקצרה ב-3 שבועות.

מבחינת צירוף המנה הרי אין הבדל גדול ביחס למקובל בארץ אך התאמתה לתנאים המ-

טבלה 4. היציאה בשנים תשי"א-תשט"ו וסיבותיה

מחלות איברי עיכול	מחלות איברי עיכול	מחלות איברי עיכול	מחלות איברי עיכול	מחלות איברי עיכול	מחלות איברי עיכול	מחלות איברי עיכול	מחלות איברי עיכול	קדחת עקרות גוף זר	
								מחלות איברי עיכול	מחלות איברי עיכול
3	—	—	—	—	3	3	תשי"א		
12	4	—	1	4	3	3	תשי"ב		
14	6	2	2	4	—	—	תשי"ג		
15	6	2	—	4	3	3	תשי"ד		
17	7	1	—	3	6	6	תשט"ו		
61	23	5	3	15	15	15	סה"כ		
100.0	37.7	8.2	4.9	24.6	24.6	24.6	%		

בעבודה. עד היום אנחנו חולבים בידים ומשי-קיעים הרבה ימי עבודה, כ־30 ימי עבודה לפרה בשנה. אנו עומדים בפני השלמת בנין בית החלי-בה בשלב א', וקרבים לפתרון בשטח זה. גם בעית השיכון תיפתר בחלקה כשרבע מבנין הרפת יתפנה עם העברת המקרר ומחסן המ"מ. שינוי זה יאפשר את הגדלת העדר.

סיכויים לעתיד

בהספקת המספוא נגיע בתקופה הקרובה ליצי-בות וצירוף המינים השונים יהיה כדלקמן:

מזון מרוכז — 30%—35.

שחת — 15%—20.

מרעה זרוע בשלחין — 15%.

מרעה עשב סודאני — 2%—4.

מרעה טבעי — 20%—25.

מספוא ירוק וסלק מספוא באיבוס — 10%—15.

ואשר לבעיות העבודה הרינו מקווים שעם הקמת בית החליבה נסתפק ב־20—25 י"ע לפרה ולשנה ונגדיל את העדר עד 60 חולבות.

יש בדעתנו להקים עדר אמהות לבשר ולקיימו כענף נפרד, אליו יצורפו גם העגלים שמגיל 6 חדשים ומעלה. אנו מקווים לשפר את המרעה הטבעי, לגדרו ולהנהיג מחזור רעיה מתוכנן כדי שנוכל לכלכל עדר יותר גדול בגבולות השטח שברשותנו וכן להאריך ככל האפשר את עונת הרעייה בו.

הוקק ינואר 1956. **חיים שחר**

תשי"א 3935 ליטר

" 3950 תשי"ב

" 4347 תשי"ג

" 4940 תשי"ד

" 5063 תשט"ו

הגורמים לעליה המתמדת בתנובה נוסף לשי-פור הטיפול וההחזקה הם: משנה לשנה נשתפרה האספקה. בתשי"ג הוגבר השימוש בשחת אספסת. בתשי"ד הופיע מרעה זרוע. בתשט"ו גדל חלקו של סלק מספוא בתפריט.

שימוש בפרים משובחים ובדוקים (א. ל. מ.) וסילוק פרות בעלות תנובה שלמטה מ־4200 לי-טר בהמלטה השניה.

יציאת בהמות. סיבות היציאה העיקריות הן: הקדחת, העקרות והבירור. משקנו נמצא באיזור נגוע קשה בקדחת. אמנם כל העדר מחוסן נגד טיילריה ואנאפלאסמה, אך הבאבזיה והבאב-זילה תוקפות בכל שנה, ביחוד את העגלות הר-עגלים הממשיכים לדעות במרעה הטבעי כל הקיץ. משום כך מרססים כל 5 ימים בריכוז כפול של הקסלון; ועל אף כל זאת יש מדי פעם התפרצויות של קדחת.

טבלה 3. היציאה (ב%) בגלל בריאות לקויה ובירור

השנה	פרות	עגלות	עגלים
תשי"א	—	8.1	—
תשי"ב	11.8	22.2	—
תשי"ג	11.1	13.2	21
תשי"ד	20.0	2.3	11.0
תשט"ו	19.6	5.5	11.0
בממוצע	12.5	10.2	14.3

העקרות פוגעת בעיקר בפרות, לא במבכירות. מצב ההתעברות הוא בינוני עד טוב, כלומר 80%—85 הרות בממוצע שנתי מכלל המזרעות. סיבת היציאה בעדר העגלות היא בעיקר הקדחת. מחלות הילדות, כגון שלשול או דלקת ריאות, אינן מופיעות אצלנו כלל.